

de Zelfzwichter

Nummer 2022-02

Paniek in 'roedenland'!?

pagina 3 →

Roedebreuk:

een kostbare aangelegenheid

pagina 7 →

Dubbelinterview

Willem Huizenga en

Johan van Dijk

pagina 11 →

ERFGOEDPARTNERS

Inhoud

- 3 Paniek in 'roedenland'!? →
- 7 Roedebreuk: een kostbare aangelegenheid →
- 11 Dubbelinterview Willem Huizenga en Johan van Dijk →
- 12 Nico Papineau Salm: 'Iedere molen is uniek' →
- 15 Ander molennieuws →
- 19 Molenonderhoud →
- 22 Uit de Groninger molenwereld →
 - Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Groningen
 - Molenstichting Midden- en Oost-Groningen
- 25 Boekennieuws →

Het Groninger Molenarchief is ondergebracht bij Erfgoedpartners
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen (050) 313 00 52

Op de website www.groningermolens.nl vindt u een overzicht van
bestaande en verdwenen molens, met een algemeen verhaal per
molen en afbeeldingen en archiefstukken.

Zelfzwichter

Een wieksysteem met kleppen die automatisch openen en sluiten
afhankelijk van de wisselende windkracht. Eén van de verbeteringen
ten opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

COLOFON

de Zelfzwichter

Jaargang 26, nummer 2

september 2022

ISSN 1877-7732

Losse nummers: 4 euro plus porto

De Zelfzwichter verschijnt in 2022 in de
maanden mei, september en december.

Donateurs van de Stichting

Het Groninger Molenhuis ontvangen
het blad automatisch.

DONATIES

Minimaal 20 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen

(050) 313 00 52

www.erfgoedpartners.nl

Rekeningnummer:

NL32 TRIO 0784 8534 28

REDACTIE

Roeli Broekhuis, Herman Bröring,

Ids van der Honing, Jan Kugel,

Bert Steenhuizen, Margreet Versteeg

eindredacteur: Thea Pol

pol@erfgoedpartners.nl

Aan dit nummer werkten mee:

Albert Buursma, Johan van Dijk,

Frans Driesens, Hendrik Hachmer,

Willem Huizenga, Olaf Vos

De redactie behoudt zich het recht voor
ingezonden artikelen in te korten en/of
aan te passen. Overname van artike-
len is eerst na overleg met de uitgever
toegestaan.

Vormgevingsconcept: Gerard de Vries

Opmaak: Bert Holtkamp

Drukwerk: Scholma Print & Media

Sluitingsdatum: 15 november 2022

kopij 2022/3

Paniek in 'roedenland'!?

Tekst en beeld: Johan T. van Dijk

Het afbreken van een van de roeden (de gelaste stalen koker waaraan twee wieken worden bevestigd) van poldermolen De Dellen bij Nieuw-Scheemda op 20 september 2020 zorgde letterlijk en figuurlijk voor een zware dreun. Persoonlijke ongelukken hebben zich gelukkig niet voorgedaan, maar herstel van de schade van een dergelijk incident is niet binnen een paar maanden geregeld. Je zou kunnen stellen dat het afbreken van roeden een verschijnsel van alle tijden is, maar het relatief hoge aantal roedebreuken van de afgelopen jaren heeft er voor gezorgd dat de Vereniging De Hollandsche Molen aan de slag is gegaan om dit probleem beter in kaart te brengen en aanbevelingen te schrijven om roedebreuken zoveel als mogelijk te kunnen voorkomen.

Binnen de vereniging hebben medewerkers Matthijs Ero en Jippe Kreuning, met oud-directeur Leo Endedijk als projectleider, zich voornamelijk beziggehouden met dit project. Matthijs gaf in een interview toelichting op de totstandkoming van dit project én de aanbevelingen voor molenaars en moleneigenaren. Vaak wordt gesproken over de molenwereld, maar laten we in dit geval eens nader de focus leggen op 'roedenland'.

Molenaars, DHM en roeden

De bijna 100-jarige Vereniging De Hollandsche Molen (DHM), vereniging tot behoud van molens in Nederland, is in de loop van de jaren uitgegroeid tot een centrum waar op molengebied heel wat expertise te vinden is. Matthijs Ero is al vanaf zeer jonge leeftijd betrokken bij molens en al vele jaren molenaar in de Zaanstreek. Dit geldt ook voor zijn collega Jippe Kreuning, die opgroeide op een molen in de regio Alkmaar en molens dus letterlijk en figuurlijk met de paplepel ingegoten kreeg. Beiden werken sinds enige jaren als adviseur molens bij DHM en vormden samen met de inmiddels gepensioneerde Leo Endedijk (na zijn afscheid als directeur van DHM nog enige jaren werkzaam als hoofd belangenbehartiging) de drijvende krachten achter het project om mankementen op het gebied van molenroeden op te sporen. "Het afbreken van een aantal roeden de laatste jaren en de relatieve ouderdom van veel roeden was een van de redenen om aan dit project te beginnen" legt Matthijs, die zelf als aanjager van dit project geldt, uit. Als bouwkundige kreeg hij dan ook al snel het idee dat er meer onderzoek nodig was op dit gebied. Bovendien is de onderhoudstoestand van de molens in Nederland steeds beter geworden, maar heeft die niet geleid tot minder breuken. Dat is opvallend.

Hout, klinknagels, lassen en deelbare roeden

Het principe van de molenroede is zo oud als de windmolens zelf: je hebt een stevige balk nodig om het hekwerk van een molenwiek op aan te brengen. Eeuwenlang werden hiervoor comple-

te bomen gebruikt of werd een dergelijke roede samengesteld uit verschillende stukken hout zodat een zogenaamde borstroede ontstaat, een middenstuk met twee 'oplangers'. Dit systeem is op de Vestingmolen in Bourtange nog te vinden. De meeste houten roeden zijn echter verdwenen omdat vanaf de tweede helft van de 19e eeuw een metalen roede in zwang kwam: een ijzeren koker die door middel van klinknagels van platen werd voorzien. De firma Pot uit de Kinderdijk heeft meer dan 2.000 dergelijke roeden geproduceerd. Zo rond de Tweede Wereldoorlog was de stand van het lassen van metaal dermate dat steeds meer roeden gelast werden in plaats van het 'ouderwetse' systeem met klinknagels. Het was praktijkwerk waarover destijds geen specifieke richtlijnen bestonden. "Pas in 1985 kwam de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg met richtlijnen waarin meer specifiek aandacht werd besteed aan de aspecten waaraan een gelaste stalen roede moet voldoen" vertelt Matthijs hierover. Dit beleidsstuk heeft echter niet heel veel aandacht gekregen en pas na 2000 kwam wat inmiddels de Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed heet met nieuwe ideeën op het gebied van molenroedes, hetgeen in 2011 resulteerde in nieuwe richtlijnen. Er werden twee duurzame types roede ontwikkeld: één met een afneembare achterplaat om inspecties uit te kunnen voeren aan de binnenzijde en gedeelde molenroeden die door het deelbare systeem makkelijker te verzinken zijn om te kunnen verduurzamen. Het eerste systeem is alleen op de Widde Meuln in Ten Boer toegepast, het tweede systeem werd vrij uitgebreid toegepast. Toen echter na een aantal jaren bleek dat de bouten die de verbinding tussen de twee delen in de askop van de molen vormden af konden breken (en dat in sommige gevallen ook deden!) werd dit type molenroede weer in de ban gedaan en werden alle uitvoeringen hiervan weer vervangen door metalen roeden uit één stuk.

Het onderzoek

Toen we aan het onderzoek begonnen, hadden we geen idee hoeveel tijd er in zou gaan zitten"

merkt Matthijs op. Het onderzoek naar molenroeden werd, nadat eerst een projectplan was opgesteld, voor een belangrijk gedeelte gebaseerd op interviews met allerlei specialisten en belanghebbenden. Deze interviews duurden doorgaans zeker meer dan een uur. Aangezien het voor velen als een erg belangrijke zaak wordt gezien, wilden veel partijen dan ook meewerken. Hierbij valt te denken aan de Rijksdienst zelf, de molenaars, molenmakers/roedenmakers en bouwkundigen. (het Gilde van Vrijwillige Molenaars en het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde (AKG) zijn niet gehoord als kenner). Ook vond er laboratoriumonderzoek plaats naar aanleiding van de roedenbreuk van een van de poldermolens in de droogmakerij van de Schermer bij Alkmaar. "Allerlei aspecten en dwarsverbanden kwam aan het licht: zo werden de zwakke en sterke punten van de roeden van diverse roedenmakers uitgebreid tegen het licht gehouden en werd ook gekeken naar risico's in vergelijkbare (monumentale) sectoren, denk daarbij het afbreken van een mast op een historische zeilboot" vertelt Matthijs hier bevlogen over. Als belangrijke bron bij dit onderzoek werd verder het roedenbestand van de Molendatabase gebruikt, juist hierin viel ook de ouderdom van een flink aantal roeden op.

Enkele aanbevelingen

Zoals hierboven is aangegeven kan het uitgebreide verslag online worden gelezen, maar Matthijs heeft een aantal punten benadrukt die in dit kader van belang zijn en zeker voor molenaars interessant kunnen zijn om ter harte te nemen. Hij stelt daarbij voorop dat het zeker niet de bedoeling is molens moedwillig stil te zetten, het idee dat bij sommige molenaars heerst. "Het gaat juist om verantwoord draaien en je wilt de risico's op dit gebied zo klein mogelijk houden en stilstand wil je zo veel als mogelijk voorkomen. Medewerking van meerdere partijen is daarbij van belang. En zoals een van de geïnterviewden zei: heb je ogen los!" En van de meest praktische aanbevelingen voor molenaars die gegeven kan worden is er voor te zorgen dat telkens een ander end van het wie-

kenkruis naar beneden staat bij stilstand. Hiermee voorkom je dat water steeds op dezelfde plek in de roeden blijft staan met de desastreuze gevolgen die dat op de lange termijn kan hebben. Het is dan ook zeker aan te raden om molens, die bij stilstand slechts op één manier 'stormvast' gezet kunnen worden, te voorzien van een systeem dat ook een andere stand van het wiekenkruis mogelijk maakt. Zou het gezien de relatief lange levensduur van de aloude Potroeden een idee zijn om massaal weer over te stappen op geklonken roeden? Matthijs plaatst hier een grote kanttekening bij: "Het nadeel van een geklonken roede is dat er veel meer hoeken in zitten waar gemakkelijk water in kan blijven staan. In de tijd dat de firma Pot de roeden produceerde waren molens dagelijks in bedrijf en kreeg water geen kans. Maar je moet je afvragen of het verstandig is om een molen die maar af en toe draait te voorzien van deze duurdere roeden omdat de kans op corrosie op de langere termijn problemen op kan leveren."

'Roe Rie'

Al voordat de uitkomsten van het onderzoek officieel werden gepresenteerd, is door sommige moleneigenaren besloten een aantal molens in afwachting van nader onderzoek stil te zetten en is ook gebleken dat de roeden in sommige gevallen vervangen moeten worden. Ook in de provincie Groningen is op diverse plekken onderzoek gedaan en staat nog een aantal molenroeden op de nominatie om onderzocht te worden. Een van de onderdelen van het project is dat er een Risico Inventarisatie en Evaluatie voor molenroeden is gemaakt, kortweg de 'Roe Rie'. Dit online hulpmiddel kan moleneigenaren en molenaars helpen om een eerste indruk te vormen van de risico's die aan specifieke molenroeden zijn verbonden. "Let goed op en trek bij twijfel direct aan de bel!" geeft Matthijs tot slot mee als dringend advies. Geen slecht idee om op die manier de rust in 'roedenland' te bewaren!

Geïnteresseerd in het gehele onderzoek? Het complete verslag dat is geschreven met alle bevindingen en aanbevelingen is hier te vinden:

[20220715_MEM_Molenroeden Dossier Rapport
Roeden onder controle.pdf \(molens.nl\)](#)

En voor iedereen die zelf de 'Roe Rie' in willen vullen, dat kan via deze link:

[RoeRie | De Hollandsche Molen \(molens.nl\)](#)

Nieuw onderzoek biedt hulp bij beoordeling molenroeden

De Hollandsche Molen heeft onderzoek gedaan naar de staat van molenroeden in Nederland. De belangrijkste conclusie uit het onderzoek is dat een combinatie van factoren – formaat, gewicht, detaillering en gebruiksgeschiedenis – de levensduur van een roede bepaalt. Moleneigenaren en bouwtechnische adviseurs kunnen hiermee rekening houden bij het inspecteren van de roeden van hun molen(s). Susan Lammer, algemeen directeur van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, ontving op 11 maart het rapport 'Roeden onder controle' uit handen van Nicole Bakker, directeur van De Hollandsche Molen.

De afgelopen jaren zijn bij enkele traditionele windmolens in Nederland onverwacht roeden gebroken. Het betrof materiële schade en er waren geen persoonlijke ongevallen. Om meer inzicht te krijgen en roedebreuken te voorkomen, was het van belang om molenroeden aan een nader onderzoek te onderwerpen. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat de breuk van een roede diverse oorzaken kan hebben. Er zijn drie hoofdoorzaken aan te wijzen: corrosie, slechte lassen en spanningsconcentraties.

Roe-RIE vragenlijst [Roeden Risico- inventarisatie]

Redacteur Ids van der Honing, tevens bestuurslid van Molenstichting Winsum, zet aan de hand van enkele vragen uit de Roe-RIE vragenlijst [Roeden Risico- inventarisatie] voor de lezers van *de Zelfzwichter* enkele vragen en antwoorden van het molenadviesbureau van Anne Wieringa op een rijtje. link

Onderzoek op film

Op 2 september onderging molen De Ster in Winsum een lasnadencontrole. Hoe dat in zijn werk ging, is door Frans Driesens vastgelegd op film.

Roedebreuk: een kostbare aangelegenheid

Beeld: Jelte Oosterhuis

Naar aanleiding van een aantal roedebreuken bij molens in Nederland wordt er landelijk onderzoek uitgevoerd naar verborgen gebreken. Zo heeft het Groninger Landschap voor dit jaar een onderzoek ingesteld naar vier van haar vijftien molens die op basis van gegevens het eerst in aanmerking komen.

Werkende monumenten

Het Groninger Landschap is nauw bij de inspectie betrokken, uiteraard omdat zij eigenaar zijn van

vijftien molens. Daarnaast zijn molens werkende monumenten, zij draaien immers, terwijl de meeste andere monumenten van Het Groninger Landschap statisch zijn. De werkende onderdelen van molens zijn dan wel monumentaal maar doordat er mee gewerkt wordt, worden ze vaker vervangen. Zo zijn er praktisch geen roedes meer die ouder zijn dan vijftig jaar.

Roedebreuk

Er wordt al jaren onderzoek gedaan naar het verschijnsel roedebreuk. In heel Nederland is dat een aantal malen gebeurd met als gevolg dat onder andere in de provincie Utrecht een aantal molens is stilgezet. Nu wordt er landelijk onderzoek naar de roeden uitgevoerd. Voortschrijdend inzicht leert dat er niet alleen naar de plaatdikten van de stalen platen (die samen een koker, is roede) gekeken moet worden maar ook naar de lasnaden tussen de verschillende platen. Tegenwoordig worden deze lasnaden altijd ultrasoon gemeten. Pas als een las goed is, gaat de roede gestoken en opgehekt worden. Het Groninger Landschap heeft bij diverse molens nieuwe roeden laten plaatsen. Deze roeden zijn berekend, getekend en conform de werkomschrijving vervaardigd. Over deze roeden bestaat geen zorg. Het huidige onderzoek betreft enkele van de oudste roedes van molens van het Groninger Landschap. Op basis van een plan van aanpak worden dit jaar vier molens onderzocht. Mochten roeden worden afgekeurd op plaatdiktes of slechtere lasnaden, dan moeten deze worden vervangen. Dit is een dure aangelegenheid en valt niet binnen een regulier onderhoudsbudget. Vaak moet er dan direct een restauratieplan opgezet worden en moeten er subsidies gezocht worden om dit te kunnen financieren.

Ultrasone metingen

Bij de inspectie is ook de eigenaar van een mole-nadviesbureau voor onderhoud in de breedste zin van het woord betrokken. Zo adviseert dit bureau onder meer Het Groninger Landschap. Daarnaast is er een specialist aanwezig die veel ervaring heeft met het meten van de lasnaden. Ook dit

gebeurt ultrasoon maar op een uitvoeriger manier dan wanneer de molenbouw-technisch adviseur de plaatdikten meet. Bij het ultrasoon meten van lasnaden wordt een geluid door het staal gestuurd. Als die op een bepaalde manier wordt weerkaatst, is er sprake van een gebrek. De platen worden diagonaal gemeten. Bij het meten wordt gebruik gemaakt van een soort gel als contact-vloeistof.

Naast het meten van de plaatdiktes worden, na het verwijderen van de hekstock, ook foto-opnamen van de binnenkant van de roeden gemaakt. Op basis van de bevindingen wordt besloten of de molen moet worden stilgezet en vervolgens of herstel mogelijk is of dat de roede(n) moet(en) worden vervangen.

Als het rapport gereed is, wordt er gekeken naar vervolgstappen, samen met de eigenaar. Wat te doen? Doordraaien, behandelen met roestwerende middelen en zo nog een paar jaar rekken. Is er niets meer aan te doen, dan moet er vervangen worden. De molens zijn vrijwel allemaal rijksmonumenten, wat betekent dat de overheid een groot deel van de kosten subsidieert.

Wanneer er een roede moet worden vervangen, gaat het vaak om een combinatie van werkzaamheden met ander groot onderhoud. Een restauratiecyclus heeft een lengte van 30 tot 40 jaar wat betreft grote onderdelen als staart, stelling, wiekenkruis en bekleding. Wanneer er een roede moet worden vervangen, wordt ook gekeken of er dan tegelijk andere onderdelen vernieuwd of opgeknapt moeten worden. Bij het vervangen van roeden wordt altijd vervangen conform de bestaande maatvoering en dezelfde tuigage.

Met dank aan:

Albert Buursma

Mirjam Aalfs, bouwkundige van Het Groninger Landschap

Anne Wieringa, Wieringa bouwadvies

MOLENSTEENMAKERIJ

**HANS
TITULAER**

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen,
maaltechnisch advies.

Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.

Restauratie van stenen en maalstoelen.

Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.

Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland

Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86

E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Broodmeel - cakemixen - pannenkoek mixen - bakbenodigdheden

Molenswinkel

In onze molenswinkel aan de
Woldweg 70 in Kropswolde vindt u
een uitgebreid assortiment aan
olievrije broodmixen, cakevullingen en...

Wolvenwinkel

Besiek onze wolfwinkel en maak
kruis met alle producten die wij
kruisen kunnen. Wolfvullingen
voor 12,00 per kruis met een
dag of bij 1 kruis gekocht worden.

Mulder Pot - Kropswolde, Woldweg 70, 9607 PG Kropswolde, 0596 - 394 853
www.molensmildpot.nl

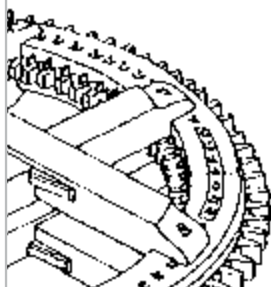
**Aannemers-Restauratie &
Molenmakersbedrijf**

Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4a, 9677 TW Heiligerlee. +0031(0)597 - 591660

info@molemavof.nl www.molemavof.nl

**Het Groninger
Landschap**

**Steun de molens van Het Groninger Landschap
Word Beschermmer**

www.groningerlandschap.nl/beschermmer of bel (050) 313 59 01

Dubbelinterview Willem Huizenga en Johan van Dijk

Interviewer: Olaf Vos

Beeld: Frans Driesens (film) en Anjo de Haan (foto)

Dit jaar vond er een bestuurswisseling plaats binnen het Gilde van vrijwillige molenaars, afdeling Groningen. Willem Huizenga droeg na twaalf jaar voorzitterschap het stokje over aan Johan van Dijk.

Olaf Vos sprak met beide heren – in het Gronings - in molen Eva in Usquert over het gilde, het voorzitter zijn, de plannen en ambities van het gilde, het tekort aan molenaars.

Het interview is gefilmd door Frans Driesens.

Klik daarvoor op de link.

Nico Papineau Salm: 'Iedere molen is uniek'

Tekst: Thea Pol

Beeld: Hemmo Poppen

In de rubriek 'Ander Molennieuws' besteden we in deze Zelfzwichter ook aandacht aan de molentoer die Nico Papineau Salm, voorzitter van de Vereniging De Hollandsche Molen, onderneemt als aanloop naar het 100-jarig jubileum van de Vereniging in 2023. Daar wordt meer verteld over de aanleiding van deze toer en welke molens Nico in de provincie Groningen bezocht. Het leek de redactie een goed idee om hem in het kader van deze molentoer te interviewen en hem te vragen naar zijn bevindingen tot dusver.

Een ambitieuze onderneming: 120 molens bezoeken per openbaar vervoer en fiets! Nico beaamt dit meteen: 'Ja, het kost meer tijd en organisatie dan ik vooraf had ingeschat. Ik houd het vol maar de fiets in de trein, bijvoorbeeld, is nogal eens een probleem. De NS en ook de medepassagiers zijn daar doorgaans niet zo dol op. We hebben vooraf natuurlijk de invulling van het jubileum besproken en behalve een boek en een congres kwam ook een molentoer ter sprake. Ik bezoek de molens op uitnodiging van molenorganisaties. Uiteindelijk heb ik 120 reacties ontvangen.'

Positief effect

Op 20 juni 2021 begon Nico's toer en inmiddels [op 19 augustus, het moment van het interview] staat de teller op 60. Het bezoeken van de molens, naar de mensen toegaan, ervaart hij als heel positief. 'Je komt eens mensen tegen, die je meestal niet op vergaderingen ontmoet.' Het is ook een goed moment om zorgen waarmee molenorganisaties te maken hebben te bespreken. 'Ik zeg meteen dat ik geen geld kom brengen, maar dat ik wel hun problemen, vragen kan doorgeven aan onze organisatie in de hoop dat we het samen kunnen oplossen. Zo is het de laatste jaren bijzonder lastig voor molenorganisaties om nieuwe bestuursleden te krijgen. Neem het penningmeesterschap: niemand wil dat meer doen. En ik kan wijzen op

het molenfonds of het jeugdfonds. Die spontane gesprekken waardeer ik zeer, ze hebben een positief effect.'

Aanwas

De Vereniging De Hollandsche Molen is een belangrijke gesprekspartner voor de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Daarnaast is er afstemming met het Gilde van Molenaars, Gild Fryske Mounders en het Ambachtelijk Molenaars Gilde. Nico: 'Het hen spreken we regelmatig zoals over de opleiding tot vrijwillig molenaar en de mogelijkheden tot aanpassing van de opleiding. Uit de gesprekken, die ik heb tijdens deze tocht, vooral in Thesinge kwam dat naar voren, merk ik vaak dat mensen trots zijn op de eigen molen en zich daar graag voor willen inzetten. Voor hen is de volledige opleiding tot molenaar volgen meestal (te) veel gevraagd. Tegelijkertijd ben ik niet zo bang voor het stokken van aanwas. Ik heb gemerkt dat er meer jonge molenaars komen en ook het aantal vrouwelijke molenaars neemt toe. Zo bestaan er app-groepen voor jonge molenaars waarin ze elkaar informeren over allerlei ontwikkelingen binnen de molenwereld.'

Voorzitter

Nico's voorzitterschap van de Vereniging begon in 2012. Destijds was hij voorzitter van de krijtmolen d' Admiraal in Amsterdam-Noord, waar ooit ook een oudoom van zijn vader molenaar blijkt te zijn geweest. Nico: 'In 2011 won de molen de eerste molenprijs van De Hollandsche Molen en met het bedrag van € 50.000,- kon een noodzakelijke verbouwing worden gerealiseerd. Zodoende hadden wij regelmatig contact met Leo Endedijk, de toenmalige directeur van De Hollandsche Molen.' Zijn intentie is om in 2024, na twaalf jaar voorzitterschap, afscheid te nemen.

Belangstelling genereren

Nico ziet dat, zeker in kleine(re) dorpen, de molen vaak fungeert als ontmoetingsplek, omdat voorzieningen als middenstand en Dorpshuis dikwijls zijn weggefallen. 'Bij menig molen ontstaan

tegenwoordig sociale gemeenschappen en de betrokkenheid bij de molen is doorgaans groot. Door kleine activiteiten te organiseren als een tentoonstelling, een plantjesmarkt, deelname aan Open Monumentendagen en dergelijke vraag je regelmatig aandacht voor je molen. Ook is het belangrijk de gemeente te betrekken bij je molenorganisatie.' Iedere molen is uniek, heeft een eigen geschiedenis vindt Nico. Het is hem opgevallen dat veel molenorganisaties worstelen met de problematiek rond de molenbiotoop en met, het is al eerder gememoreerd, het vinden van bestuursleden. Hij raadt aan samenwerking te zoeken met steuninstellingen als Erfgoedpartners en Het Groninger Landschap, die kunnen adviseren over onder meer de molenbiotoop of fondsenwerving.

Na 60 molens te hebben bezocht kan Nico Papi-neau Salm al tevreden constateren dat de molen leeft!

Ander molennieuws

Afscheid molenaar Janko Doornbos

Door Ids van der Honing

Op 7 mei vond het afscheid plaats van molenaar Jan-ko Doornbos van koren- en pelmolen De Jonge Hendrik in Den Andel. Ids van der Honing, bestuurslid van molenstichting Winsum, schreef het navolgende verslag van de afscheidsbijeenkomst.

Een voorjaarswind komt over de dijk op de molen van Den Andel af. De molen draait en het gevlucht is vierkant versierd. De rode loper ligt uit. Vorige week heeft Janko in stilte afscheid van zijn molen genomen. Vandaag, 7 mei, is zijn afscheidsfeest, op de stelling speelt muziek. Tientallen molenaars en molenliefhebbers zijn op het molenfeest afgekomen.

Janko is tachtig geworden en hij komt niet meer wekelijks om de molen te laten draaien. Uit volle overtuiging laat hij de routine van een vaste draaidag over aan zijn medemolenaars Jessica van der Staak en Rennie Gros. Binnen en buiten de Molenstichting Winsum, de eigenaar van deze molen, wordt gesproken over een derde molenaar. Janko kijkt met genoegen terug op zijn

15 jaren op De Jonge Hendrik en met evenveel genoegen naar het team van opvolgers.

Molenstichting Winsum besloot Janko Doornbos te benoemen tot molenaar-pelinstructeur. Het afscheid van Janko gaat samen met de erkenning van zijn molenaarschap. Het ene komt te vroeg en het andere komt te laat. Jarenlang is geprobeerd de officiële instanties als het Gilde van Vrijwillige Molenaars en de Vereniging De Hollandsche Molen te bewegen tot erkenning van Janko als molenaar. Maar regelgeving hield de erkenning tegen, en dat van iemand die al op molens kwam voordat het molenaarscertificaat was bedacht!

Bij twee Groninger bestuursleden van het Gilde won de sympathie het van het bestuurlijke conservatisme en ze kwamen met de oplossing een voorbeeld-certificaat uit te reiken door de Molenstichting. Bij de Molenstichting viel het kwartje. Dank je voor jullie idee, Ida Wierenga en Willem Huizenga!

Jessica, Rennie, Peter en Mieke, Els en ik vormden een feestcommissie. Onder het idee dat De Jonge Hendrik onze molen is en dat Janko onze molenaar organiseerde wij ons eigen feest en erkenning.

Uitbundig wordt Janko door Peter Pauw en Jessica van der Staak geprezen om zijn trouw

aan de molen. Janko krijgt zijn benoeming tot molenaar-pe-linstructeur, hij ontvangt het certificaat van benoeming en Jessica spelt hem een lintje op. Warme woorden en ontroerende knuffels volgen. Molenaars en burens komen met cadeautjes en herinneringen. De muziek speelt en zo'n 60 bezoekers vieren het afscheid. Janko geniet.

En hoe definitief is dit afscheid van Janko? Gaat zijn molenaarsbloed weer tintelen als er een stevige herfstwind op de molen afkomt? Jeuken zijn vingers weer als er 30 zakken gerst in de molen klaarstaan? We bellen Janko; "D'r stait mörn in dikke wiend en d'r is gaarst ien meul'n. Kinst kommen?" Ik meld me als leerling-peller.

Voorzitter De Hollandsche Molen bezoekt molens in Groningen

Voorzitter Nico Papineau Salm bezoekt in de aanloop naar het 100-jarig bestaan van de vereniging in 2023 – op uitnodiging – 100 molens. Dit doet hij per trein en fiets. Nico begon zijn uitdaging op 20 juni 2021. Inmiddels heeft hij voldoende uitnodigingen ontvangen, dus aanmelden voor een bezoek is helaas niet meer mogelijk. Met zijn bezoekserie vraagt Nico Papineau Salm aandacht voor het belang van de molens en de noodzaak voor een goed molenbehoud. Hij spreekt met molenaars, molenvrijwilligers en lokale belanghebbenden, zoals vertegenwoordigers van gemeenten. Persoonlijk contact met de mensen in het veld is belangrijk. Zij zijn immers het fundament van het molenbehoud in ons land. Papineau Salm

wil niet alleen van de vrijwilligers horen wat de molen voor hen betekent maar ook voor de plaatselijke bevolking. Wat gaat goed bij het 'draaiende houden' van de molen, wat kan er beter? Daar is hij nieuwsgierig naar. Ook hoort hij graag wat het beleid van gemeente ten opzichte van de molen is.

Ook enkele Groningse molen-eigenaren hadden zich aangemeld voor een bezoek van de voorzitter. Op 28 juli bezocht Nico maar liefst drie molens in het Westerkwartier: poldermolen De Westerhorner in Grijskerk, poldermolen De Eendracht in Sebaldeburen en korenmolens de Nieberter Molen in Niebert. In de Westerhorner werd Salm begroet door molenaar Mark Hazenberg en door Remt Meijer, voorzitter van Stichting De Groninger Poldermolens. In De Eendracht werden pannenkoeken gegeten en werd gesproken met een aantal bestuursleden en de technisch adviseur. In de Nieberter Molen werd Nico ontvangen door de molenaars, een bestuurslid en door het hoofd erfgoed van Het Groninger Landschap.

Op 8 augustus was Nico te gast bij molen Edens in Winschoten. Na afloop liet hij weten: 'Het was een zeer geslaagd bezoek. Heel goed dat de wethouder bij het hele bezoek aanwezig was. Mooi de diverse media met als resultaat een mooi en goed artikel in het Dagblad van het Noorden.

Goed om te horen dat de gemeente trots is op haar molens en daar de nodige aandacht voor heeft.

In de molen hadden we een goed gesprek over diverse molenzaken, waaronder de opleiding tot molenaar. Jullie zijn een actieve club mensen die goed voor de molen zorgen.'

Op 9 augustus bezocht Nico twee molens in de gemeente Het Hogeland, namelijk molen De David, onderdeel van Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum – de kleinste zaagmolen van Nederland – en koren- en pelmolen Hollands Welvaart in Mensingeweer.

Op 10 augustus werden molens Germania in Thesinge en de Olinger Koloniemolen in Lask werd bezocht.

Een interview met Nico Papineau Salm is elders in deze editie te vinden.

Informatie over de reeds afgelegde bezoeken is te vinden op www.molens.nl bij 'Nico's 100 molentoer'.

Genealogie Groninger molenaars

B.D. Poppen uit Uithuizen heeft de genealogische pagina over de 'Groninger molenaars' op zijn website aangevuld, gecorrigeerd en uitgebreid. Ruim 10.000 records zijn nu in te zien op: <https://www.bdpoppen.nl/gronmol/index.html>

De heer Poppen ontvangt graag reacties, aanvullingen en correcties: bob@bdpoppen.nl.

Serie interviews met molenaars

Tijdens de Groninger Molenzomer 2021 werden tien molenaars geïnterviewd. In die interviews gaat het over hun passie voor molens, waarom ze besloten molenaar te worden, hoe ze de opleiding tot vrijwillig molenaar hebben beleefd en hoe het ze sindsdien als molenaar is vergaan. Ook vertellen ze over hun contacten met de eigenaar van de molen en met bezoekers.

[Groninger Molenzomer 2021 interviews molenaars](#)

VriendenLoterij Molenprijs 2022: 75.000 euro voor de publieksfavoriet

Op 7 september startte de strijd om de VriendenLoterij Molenprijs 2022. Vier zeer verschillende molenprojecten strijden om de hoofdprijs van € 75.000. Een prachtig bedrag waarmee een molendroom kan worden gerealiseerd. De uitdaging voor de genomineerden is om zoveel mogelijk stemmen te werven. De winnaar gaat met de hoofdprijs naar huis. De andere molens krijgen het aantal ontvangen stemmen uitgekeerd in euro's. Elke stem levert dus geld op. Stemmen kan vanaf woensdag 7 september 10:00 uur tot en met zondag 2 oktober 2022 23.59 uur, via www.molenprijs.nl. Of stem via de QR-code:

De Hollandsche Molen zet zich al bijna een eeuw in voor het behoud van de ruim 1200 nog werkende wind- en watermolens in Nederland en organiseert jaarlijks de VriendenLoterij Molenprijs. Ook dit jaar kan het publiek weer stemmen en er valt veel te kiezen.

De strijd gaat dit jaar tussen een restauratieproject (Noordbroek, een herbouwproject (Vianen, Ut), een educatieproject (Oudegein, Ut) en het herstel van een molenerf (Hellouw, Gld). Hiermee wordt mooi zichtbaar op hoeveel verschillende plaatsen en manieren vrijwilligers zich met passie inzetten voor ons favoriete cultuurhistorische erfgoed. Molens zijn van ons allemaal en ondanks hun respectabele leeftijd nog springlevend.

De Noordstar in Noordbroek

Dit jaar is koren- en pelmolen De Noordstar in Noordbroek de enige genomineerde uit het noorden van het land. Ook in 2021 deed Molenstichting Midden- en Oost-Groningen mee aan de strijd. Toen werden zij tweede, met hun project om molen De Dellen van nieuwe roeden te voorzien. Het verschil

in aantal stemmen met winnaar De Otter uit Amsterdam was maar heel klein. Dit jaar is de stichting vast van plan om de hoofdprijs mee naar Groningen te nemen. Daarmee kan koren-molen De Noordstar in Noordbroek van een nieuwe kap en gerestaureerde roeden worden voorzien. Want een molen moet draaien: 'stilstand is achteruitgang'.

Ingekomen stuk

De redactie van *de Zelfzwichter* ontving van vrijwillig molenaar en instructeur D.J. Tinga de volgende bijdrage.

Met de billen bloot?

In de rubriek 'Ogenblik' van Herman Sandman van 7 september 2022 op pagina 2 van het Dagblad van het Noorden vertelt hij dat hij naar een molen in een naburig dorp geweest is, voorafgaand aan de buurtbarbecue. Daar gaf een molenaar uitleg over onder andere de molenstenen. Die molenaar vertelde daarbij dat de kreet 'met de billen bloot' uit de molenaarswereld komt. Een leuk verhaal natuurlijk, waarschijnlijk ontsproten aan de fantasie van de molenaar, maar wel écht een misverstand. Het zou heel jammer zijn als dit misverstand zich verder onder de bezoekers van onze molens zou verspreiden. Een molenaar moet de stenen zo nu en dan scherpen omdat hij er anders niet meer mee kan malen. Dat doet hij met een hamer met twee beitelvormige

punten die scherphamer, bilhamer of, in sommige zuidelijke streken van Nederland en in België, ook wel kortweg bil wordt genoemd. In Engeland heet zo'n hamer 'mill-bill' of 'dressing pick', in Duitsland 'Bille' of 'Breithammer' en in Frankrijk 'marteau à rhabiller' of 'mailloche'.

De handeling van het uithouden van de groeven wordt scherpen of billen genoemd. Molenaars noemen het diepe gedeelte van de steen (de groeven) overigens de uitslag en het hoge gedeelte van de steen de kerf. De uitslagen en de kerven samen vormen het bilsel of het scherpsel (en dus niet: de billen!). Vandaar dat een steen die open ligt dan ook niet 'met de billen bloot' ligt en deze uitdrukking daarom dan ook niet uit de molenwereld afkomstig kan zijn. Je zou hoogstens kunnen zeggen dat de stenen open liggen met daarbij het bilsel of scherpsel zichtbaar.

Het woord billen (dus de handeling van het scherpen) is waarschijnlijk afkomstig uit het Frans, vroeger een wereldtaal zoals nu het Engels. Franse molenaars noemen het opnieuw aanbrennen van de groeven 'rehabiller'. 'Habiller' betekent aankleden of (be)kleden in het Frans. 'Re-habiller' is dus het opnieuw bekleden van de steen door er met een bilhamer groeven in te slaan. De Nederlandse molenaars hebben het laatste gedeelte van dit Franse werkwoord waarschijnlijk overgenomen en

er billen van gemaakt. Wilt u hier meer over weten? Zoek het op in het boek: 'Van zadelsteen tot zetelkruier' van Paul Bouters en Gerrit Pouw, een driedelige bijbel over molentermen. Ook in de 'TIMS Dictionary of Molinology' is meer te vinden. Zie ook de vele uitdrukkingen met het woord 'bil' in de Van Dale, het Groot woordenboek van de Nederlandse taal. Die gaan allemaal over mensenbillen. Op een molen is dus absoluut geen sprake van billen als zelfstandig naamwoord om hiermee de kerven en bodemsels (samen: het bilsel of scherpsel) aan te duiden, maar wel van billen als werkwoord. Waarschijnlijk moet de betreffende molenaar hierover nu dus even 'met de billen bloot'...

Het zou in elk geval heel fijn zijn als de verspreiding van dit misverstand onder de bezoekers van onze molens zou stoppen, want het is volkomen onjuist dat deze uitdrukking uit de molenwereld komt.

Molenonderhoud

Het GRRG-project op De Meeuw moet in september beginnen. Er komen epoxy voeghoutkoppen onder de windpeluw, nieuwe spanners over het voeghout moet verder doorbuigen voorkomen. De Meeuw krijgt een toiletruimte en een nieuwe kapbedekking en in het bovenwiel zijn spouw- en kruisarmen aan vervanging toe.

Voeghout, rechtgetrokken met spanner Voeghoutkop ingerot

Molenstichting Winsum door Ids van der Honing

Naast aandacht voor de restauratie van molen Aeolus in Adorp gaat onderhoud aan de overige zes molens gestaag door. Zowel de restauratie als het reguliere onderhoud wordt door lokale molenmakers uitgevoerd. Zij noch hun onderaannemers krijgen hun werk echter niet binnen de afsproken termijnen klaar. De opleveringsdatum voor de Aelus is, met toestemming van de subsidiegevers, uitgesteld van herfst 2022 naar eind 2024. Toch zijn in Adorp duidelijke vordering zichtbaar; de kap is gedekt met

EPDM en is daarmee gereed. En de beide nieuwe roeden hebben bijna een voltooid hekwerk. Alleen de nieuwe, geklonken binnenroe, wacht op de Bremer stroomlijnneus.

De grote onderhoudsbeurten van molen De Ster in Winsum en molen De Meeuw in Garnwerd overlappen elkaar. Ook van De Ster ligt een nieuwe binnenroe op voltooiing van de zelfzwichting te wachten. Op 29 augustus is deze roede gestoken en is dit GRRG-project (Groot onderhoud Restauraties Rijksmonumenten Groningen) voltooid.

De hekstocken van molen De Vriendschap in Winsum en molen De Wetsinger delen een probleem. De hekstocken worden ingesneden door de scherpe snijkanten van de gaten in de roeden. Gewoonlijk voorkomen bussen om de hekstocken dit insnijden. Bussen hebben echter het nadeel dat het deel van de hekstock in de bus (in de roede) niet kunnen ventileren en gaat verrotten. Het dilemma is dus insnijding in de hekstocken of verrotting. Een gevolg van de insnijding is dat de hekstocken los zitten, voor-/achterwaartse richting. Het betreft vooral de stocken op de einden van de roeden, waar de meeste winddruk is. Bij De Vriendschap was het van voor naar achteren

zwiepen zodanig dat een looplat van de zelfzwichting is afgebroken, de onderste zwichtklep moest worden uitgenomen. Molens met zelfzwichting hebben minder hekstocken per meter dan bezielde molens. De belasting per hekstock is groter en bij zelfzwichting nog groter. Misschien pleit deze ervaring toch tot gebruik van stevige hekstockbussen om relatief weersbestendige stokken.

De volgende kopij is ontvangen van Wieringa molenbouwadvies:

Onderhoud molens Stichting De Groninger Poldermolens:

Koningslaagte te Zuidwolde
De ophekkings van het gevlucht is herplaatst na herstelwerkzaamheden van de zelfzwichting en de busselneuzen. Op maandag 5 september werd de vijzel weer teruggebracht bij de molen. Hiermee werd de restauratie van de GRRG afgerond.

Krimstermolen te Zuidwolde
Eén van de dekkers is hersteld, hierbij zijn diverse schenkels en het buitenste puntstuk vervangen. Het geheel is weer voorzien van beplating. Bij de werkzaamheden is tevens een beschadigde looplat deels vervangen.

De Palen te Westerwijfwerd
De staartconstructie inclusief de kruiliër is geschilderd. De lasnaden van de roeden zijn tevens doorgemeten op eventuele gebreken.

't Witte Lam te Groningen
De staartconstructie en kap zijn geschilderd. In de molen zijn hout aantastende insecten bestreden.

De Zilvermeeuw te Onderdendam
De staartconstructie is geschilderd en het gevlucht is geheel schoongemaakt. De beschadigde voorste hanger van de vang is vervangen.

De Meervogel te Hoeksmeer
Enkele beschadigde kammen zijn vervangen en losse kammen zijn vastgezet, danwel voorzien van nieuwe kamwigen waar nodig.

Olinger Koloniemolen te Laskwerd
De roeden van de molen zijn doorgehaald, de platen op dikte gemeten, de lasnaden gecontroleerd. Een stormluik is vervangen tezamen met de hammen.

Eolus te Den Ham
De door houtrot aangetaste penbalk is vervangen en hierbij is het gevlucht tevens afgesteld.

Hilmahuistermolen te Visvliet
Enkele beschadigde kammen van diverse wielen zijn vervangen.

Westerhorner te Grijpskerk
De beschadigde ophekkings van het gevlucht is hersteld, diverse looplatten en hekstocken zijn vervangen. Tevens zijn de beschadigde zelfzwichtkleppen hersteld.

Zuidwendinger te Groningen
Schilderwerkzaamheden zijn uitgevoerd aan de staartconstructie.

Wilhelmina te Groningen
De staartconstructie is geheel geschilderd tezamen met de kozijnen, ramen en deuren.

Zwakkenburger te Niekerk

Kap en romp van de molen zijn geschilderd. Diverse kammen zijn vervangen, dan wel aangeslagen, en voorzien van nieuwe wouterlatten.

Onderhoud molens Het Groninger Landschap:

Germania te Thesinge

Er is schilderwerk uitgevoerd aan het voorkeuvelens, de luiken, windpeluw, baard en borden van het gevlucht. De door houtrot aangetaste stopplank onder de nokplanken op de achterzijde van de kap is vervangen. De kistramen zijn voorzien van ventilatiebuffers. Er zijn onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd aan het koppel maalstenen.

Bovenrijge te Ten Boer

De stalen roeden zijn gestraald, hersteld en gecoat. Het gevlucht is weer gemonteerd.

Zeldenrust te Westerwijfwerd

De restauratie en het bouwkundig versterken is afgerond, op 17 juni heeft de opening plaatsgevonden. <https://www.groningerlandschap.nl/nieuws/opening-zeldenrust/>

Onderhoud:

In het kader van onderhoud zijn de kroonlijst en de baanderdeuren geschilderd. Het schilderwerk van de weeg is schoongemaakt. Er is een houtwormbestrijding uitgevoerd door middel van een oppervlaktebehandeling.

De Hoop te Middelstum

Er zijn onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd aan het koppel maalstenen.

Onderhoud molens Molenstichting Midden- en Oost-Groningen:

Fraeylemamolen te Slochteren

De gehele staartconstructie is geschilderd.

Windlust te Harkstede

De verzakte en beschadigde delen van het boventafelement zijn vervangen tezamen met de bijbehorende hondsoren. De stuiknaden van het gevlucht zijn tevens gecontroleerd op eventuele gebreken.

Uit de Groninger molenwereld

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen

Het afdelingsbestuur van het Gilde van Vrijwillige Molenaars is achter de schermen druk bezig om nog dit jaar, het jubileumjaar van de vereniging, de pelcursus aan te kunnen bieden. Met de mooie najaarswinden moet dat zeker geen probleem zijn! In het volgende nummer van *de Zelfzwichter* hopen we hierover meer te kunnen vertellen en ook tijdens de najaarsvergadering, gepland voor 17 oktober, kunnen we hierover meer informatie geven. Een officiële uitnodiging voor de Gildeleden in de provincie Groningen voor deze vergadering volgt nog. En reserveer ook vast de 10e december voor de vergadering en afsluiting van het jubileumjaar in het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem. Er wordt samen met de Molenwerkgroep Oost-Groningen gezorgd dat er een bus richting Arnhem rijdt om 50 jaar Gilde te kunnen vieren en afsluiten. Ook voor molenaars in opleiding een prachtige gelegenheid om vrijwel alle voorkomende types molen in één keer te kunnen bekijken!

Verder is het momenteel mogelijk om op liefst vier momenten per jaar het toelatingsexamen te doen. Dit vooral ook om te zorgen dat er minder tijd tussen het toelatingsexamen en het landelijke examen zit. Onze instructeur Derk Jan Tinga kan momenteel vanwege afgekeurde roeden niet op 'zijn' molen De Vier Winden in Pieterburen instructie geven en is momenteel op molen Hunsingo in Onderdendam met zijn leerlingen actief. We hopen dat de roeden van de molen in Pie-

terburen snel vervangen kunnen worden en dat Derk Jan zijn lessen daar weer kan vervolgen. En uiteraard wensen we alle ook andere molenaars die door de roedenproblematiek niet kunnen draaien sterkte en hopelijk weer snel wind in de zeilen of kleppen!

Namens het afdelingsbestuur,

Johan van Dijk, voorzitter

Molenstichting Midden- en Oost-Groningen

Eerste gediplomeerde moleninstandhouders afgeleverd!

Zoals eerder aangekondigd is de MsMOG een aantal jaren geleden, wegens gebrek aan molenaars, met een eigen modulaire opleiding tot moleninstandhouder begonnen omdat de originele GVM opleiding te lang duurt en te breed is opgezet. Echter, door Covid-19 is de eigen opleiding helaas met minstens twee jaar vertraagd. Gelukkig is vorig jaar augustus het Leerteam, bestaande uit opleiders en docenten, voortvarend van start gegaan met zes kandidaten voor zowel het theoretische als praktische gedeelte. De kandidaten waren erg enthousiast en gemotiveerd om moleninstandhouder te worden. En het resultaat mocht er zijn na een pittig en onafhankelijk examen. Jacco de Maat heeft zijn certificaat op 13 mei gehaald en gaat op de Windlust in Overschild draaien, Harm Kuipers op 18 juni en komt op Stel's Meulen in Harkstede en Lolke Lijzenga kreeg zijn certificaat op 2 juli en draait op de Noordstar in Noordbroek. De MsMOG is nu in de gelukkige omstandigheid dat er drie gediplomeerde (molen)instandhouders bij zijn en dat verdient een groot compliment. Ergens in augustus (na de vakanties) zal hieraan meer aandacht geschonken worden. De examens van de overige kandidaten moeten nog gepland worden.

Reint Huizenga

Oplevering Bronsmotor bij Molen Windlust in Overschild

Het Motorhuisje, onderdeel van Molen Windlust, werd na een grondig herstel in september 2021 opgeleverd. In het Motorhuisje was al eerder een originele Bronsmotor geplaatst maar die kon nog niet permanent draaien. Enige veranderingen en herstelwerkzaamheden waren noodzakelijk. Deze zijn afgelopen maanden uitgevoerd door de Stichting Appingedammer Brons Motoren Museum en nu kan de motor weer volop draaien. Aangezien de molenaars nog een aantal vragen hadden en zich de motor eigen moesten maken, vond op 1 juli jongstleden een vooroplevering plaats en was de definitieve oplevering 8 juli 2022. Hierdoor is de MsMOG definitief eigenaar geworden van een originele Bronsmotor die bij windstil weer en het geven van demonstraties ingezet kan worden voor het malen van graan als de aanpassingen aan de maalstoel uitgevoerd zijn. Het project 'Van wind tot motor' bij Molen Windlust is met dank aan velen hiermee afgerond en is voor de liefhebber/bezoeker na afspraak zeker de moeite waard.

Reint Huizenga

NIEMAN **MOLENBOUW** ONDERHOUD • RESTAURATIE

Bezoekadres Wierumerschouwsterweg 17
9774 TE Adorp

Postadres Hoofdweg 156
9617 AL Harkstede
niemanmolenbouw@gmail.com
+31 6 20414397

Wieringa
bouwadvies

**SPECIALIST
IN MOLENS**

Wij helpen u graag met
advies en begeleiding bij
het behoud van uw molen.

Hoofdstraat W-4a
9951 CC Winsum

Koning
Molenzellen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer...

Fa. Koning v.o.f.
058-2135830 / 06-15107316
info@koning-molenzellen.nl

www.koning-molenzellen.nl

DISCUS
UW HUISDIEREN SPECIAALZAAK
Ekkelkamp

- ★ Tropische vissen, aquariums en benodigdheden
- ★ Hengelsport en benodigdheden
- ★ Vogels, vissen en knaagdieren
- ★ Hondensport, dierbenodigdheden
- ★ Dierverzorging en -apotheek
- ★ Paarden- en veevoeders
- ★ Klompen en laarzen

Fa. Ekkelkamp
Rijksstraatweg 135 Haren
tel. 050-535 02 15

Boekennieuws

Gedreven door de wind, zo zou de titel ook kunnen zijn. Eind jaren zestig realiseerde een kleine groep enthousiastelingen zich dat het beroep van molenaar in snel tempo dreigde te verdwijnen. Ze besloten in 1972 om het Gilde van Vrijwillige Molenaars op te richten en niet zonder succes. Ze zochten de hulp en de expertise bij de laatste beroepsmolenaars. Er kwam een opleiding tot vrijwillig molenaar. Steeds meer mensen raakten geïnteresseerd toen molens in het dorp plotseling weer gingen draaien. Molens die soms al een generatie stil stonden. Sterker nog, sommige vrijwillige molenaars besloten om weer beroepsmolenaars te worden.

Het grappig is dat we dezelfde ontwikkeling zien bij de bruine vloot. Eind jaren zestig zag een andere groep enthousiastelingen dat het beroep van zeilschipper dreigde te verdwijnen en daarmee ook de zeilschepen. De sanering van kleine binnenvaartvloot in 1968 speelde daarbij een grote rol. In het begin was het zelf ervaring op doen, latere kwamen er onder andere in Enkhuizen ook weer opleidingen om zeilschepen goed

te kunnen bevaren, en ook hier besloot een kleine groep om de schepen te verhuren en er zijn brood mee te verdienen. Beide zijn dus gedreven door de wind. Maar de wind brengt ook risico's met zich mee. Roedenbreuk, het breken van masten en gieken, het is helaas weer actueel. Maar met de hoge energieprijzen is wind ook weer gratis en zullen al die beroepsmolenaars die er nu nog zijn er misschien weer vaker voor kiezen om hun elektrische maalstoel uit te laten en toch weer voor wind te gaan?

In het boek *Vijftig jaar Gilde van Vrijwilliger Molenaars* staan dit keer niet de molens centraal, maar juist de mensen die zich lieten inspireren om vrijwillig of beroepsmolenaar te worden. En gelukkig is het niet alleen maar een mannenhobby gebleken. Steeds meer vrouwen volgen de opleiding en terecht is ook hier aandacht aan besteed. 'Molens moeten draaien', is mooi geïllustreerd en goed leesbaar. De geslaagde vrijwilligers hebben allen een exemplaar gekregen, maar het boek verdient een breder publiek.

Hendrik Andries Hachmer

Molens moeten draaien.
Vijftig jaar het Gilde van Vrijwillige Molenaars,
 192 pag. geïll., foto's,
 € 24,95

